Valiokunnan lausunto LiVL 23/2018 vp– VNS 2/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston paikkatietopoliittinen selonteko

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston paikkatietopoliittinen selonteko (VNS 2/2018 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- ylijohtaja Pentti Lähteenoja, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Kari-Pekka Karlsson, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Olli Lehtilä, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikön johtaja, prikaatikenraali Antti Lehtisalo, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Aulikki Pakanen, puolustusministeriö
- johtava asiantuntija Ari-Pekka Dag, sisäministeriö
- pelastusylitarkastaja Rami Ruuska, sisäministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto
- yksikön päällikkö Reijo Prokkola, Liikennevirasto
- yksikönpäällikkö Tommi Arola, Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi)
- johtaja Jarkko Saarimäki, Viestintävirasto
- toimialajohtaja Jouni Pulliainen, Ilmatieteen laitos
- operatiivisen johtoryhmän jäsen Heikki Isomaa, Air Navigation Services Finland Oy (ANS Finland)
- teknologiajohtaja Sami Pippuri, MaaS Global Oy
- toiminnanjohtaja Juha Saarentaus, Finnish Location Information Cluster
- toimitusjohtaja Mika Mäkilä, Linja-autoliitto
- kehitysjohtaja Markus Lassheikki, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtava asiantuntija Ari Herrala, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- toiminnanjohtaja Marko Forsblom, Älykkään liikenteen verkosto - ITS Finland ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- sisäministeriö
- Posti Oy

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Paikkatietojen hyödyntämisellä on jo tänä päivänä merkittävä rooli monissa yhteiskunnan toiminnoissa, kuten liikenteen ja logistiikan aloilla, viestintäverkkojen toiminnassa, rakentamisessa ja aluesuunnittelussa sekä muun muassa turvallisuussektorin toiminnassa. Saadun selvityksen mukaan paikkatiedot ovat Suomessa kansainvälisesti vertailtuna yleisesti ottaen laadukkaita ja Suomella on siten varsin hyvät lähtökohdat lähteä kehittämään paikkatietojen aiempaa monipuolisempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä.

Teknologian, kuten tekoälyn ja automaation, lisääntyessä eri toimialoilla paikkatietojen merkitys todennäköisesti kasvaa entisestään. Paikkatietojen tehokkaammalla hyödyntämisellä on mahdollista kehittää uusia palveluita, edistää osaltaan yhteiskunnan turvallisuutta ja kilpailukykyä sekä tehostaa myös julkishallinnon toimintaa. Liikenteen ja myös joukkoliikenteen kehittämiseen paikkatiedot tarjoavat merkittäviä uusia mahdollisuuksia myös liikenteen turvallisuuden kehittämisen kannalta. Paikkatietoihin perustuva logistiikan optimointi voi tuoda huomattavia säästöjä ja edistää myös ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että paikkatietopoliittisella selonteolla pyritään edistämään näiden tietojen hyödynnettävyyttä muun muassa huolehtimalla paikkatietojen yhteiskäyttöisyydestä ja saatavuudesta.

Laadukkaiden osoitetietojen varmistaminen

Valiokunta pitää osoitetietojen ja tähän liittyvien prosessien kuntoon saattamista erittäin tärkeänä muun muassa autonomisen liikenteen ja matkailun kehittymisen kannalta. Saadun selvityksen mukaan osoitetietojen ylläpidossa on huomattavaa vaihtelua myös alueellisesti, ja erityisesti tieliikenteen näkökulmasta kaavoituksen tai katujen rakentamisen tietoja ei ole useinkaan kattavasti ja helposti saatavilla. Selonteossa esille tuotu tietojen täydentäminen muun muassa rakennusten sisäänkäyntien osoitetiedolla voi tehostaa esimerkiksi turvallisuusviranomaisten toimintaa.

Valiokunta katsoo osoitetietojen yhteiskunnallisesta merkittävyydestä johtuen, että myös julkisilla viranomaisilla, kuten kunnilla, tulee olla velvoite ylläpitää ja tarjota laadukkaita ja ajantasaisia osoite- ja muita paikkatietoja edelleen hyödynnettäväksi.

Tarkan paikannuksen tarjoaminen kaikkien käyttöön

Riittävän tarkka paikannus on välttämätön edellytys turvallisen liikenteen automaation kehittymiselle. Valiokunnan käsityksen mukaan autonomisen liikenteen vaatimukset sijaintitarkkuudesta, tietojen reaaliaikaisesta saatavuudesta ja tietojen laadukkuudesta ovat varsin vaativia, mikä tulee ottaa huomioon selonteon toimeenpanossa muun muassa paikkatietojen määrittelyssä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tarkka paikannus on hyödynnettävissä koko Suomen alueella. Tämä vaatii saadun selvityksen mukaan myös satelliittipalveluihin panostamista erityisesti arktisilla alueilla. Satelliittinavigoinnilla ja sen kehittämisellä on keskeinen merkitys monien yhteiskunnan keskeisten toimintojen, kuten ilmailun, kannalta. Ilmailussa ja monella muullakin toimi-

alalla myös paikkatiedon kolmiulotteisella ulottuvuudella on keskeinen merkitys näiden toimintojen kannalta.

Lainsäädännön kehittäminen

Valiokunta painottaa sekä tietojen että tietoalustojen yhteentoimivuuden vaatimusten määrittelyn merkitystä. Selonteon mukaan julkishallinnon toimijat velvoitetaan tuottamaan, ylläpitämään ja tarjoamaan tuottamansa paikkatiedot säädösten, standardien ja suositusten mukaisina sekä yhtenäisesti mallinnettuina ja luokiteltuina.

Valiokunta pitää näitä selonteon lähtökohtia hyvinä, päällekkäistä työtä vähentävinä ja tietojen saatavuutta edistävinä. Erityisesti uusien palvelujen kehittämisen kannalta valiokunta näkee hyvin tärkeänä, että paikkatiedot ovat yhteentoimivia siten, että tietoja voidaan yhdistää uusia käyttötarpeita varten.

Valiokunta painottaa, että Suomessa on paikkatietoalalla paljon yksityisiä yrityksiä, joiden osaamista on tärkeää hyödyntää sekä säännösten valmistelussa että käytännön toimenpiteiden suunnittelu- ja toteutusvaiheessa.

Tietojen yhteiskäyttöisyyttä koskevat uudistukset saattavat olla käytännön toimeenpanon kannalta haasteellisia. Sääntelyn toimeenpanon tehokkuuden varmistamiseksi on keskeistä panostaa eri toimijoiden välisen yhteistyön toimivuuteen, tietojen käytön ehtojen määrittelyyn sekä kustannuskysymysten ratkaisemiseen.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuus ja yksityisyyden suoja

Paikkatiedot ovat monissa tapauksissa yhdistettävissä myös luonnolliseen henkilöön. Valiokunta korostaa selonteon toimenpiteiden toteuttamisessa yksityisyyden suojan huomioon ottamista ja kansallisen sääntelyn sekä erityisesti suoraan kansallisesti sovellettavan EU:n tietosuoja-asetuksen (679/2016) huomioon ottamisen tarvetta kaikissa vaiheissa. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että sähköisessä viestinnässä käytetty paikkatieto voi olla myös sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) mukainen välitystieto, joka kuuluu luottamuksellisen viestin suojan piiriin, ja näiden tietojen käsittelystä on säädetty varsin tarkkarajaisesti, rajaten käsittely vain tiettyihin tarkoituksiin. Valiokunta pitää myös kansalaisten oikeutta omaan dataansa keskeisenä lähtökohtana paikkatietojen hyödyntämisen kehittämisessä.

Valiokunta korostaa, että paikkatietojen määrittelyssä, tallentamisessa ja luovuttamisessa tulee ottaa huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuus. Tietojen saataville saattamisessa on kaikissa tilanteissa otettava huomioon, että osa paikkatiedoista voi aiheuttaa myös turvallisuusriskejä. Turvallisuusviranomaisten toiminnan kannalta on tärkeää, että heidän tarvitsemiaan paikkatietoja ja niiden saatavuutta pyritään kehittämään, mutta kaikkia yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittisiä tietoja ei tule saattaa avoimesti saataville ja kaikenlainen tietojen väärinkäyttö on kyettävä estämään.

Valiokunta korostaa selonteon mukaan kehitettävän turvallisuusviranomaisten paikkatietoalustan tietoturvallisuuden huomioonottamisen merkitystä järjestelmän suunnittelussa ja toteuttami-

sessa. Valiokunta painottaa myös yleisesti korkean tietoturvallisuuden tason merkitystä paikkatietojen käsittelyssä. Paikkatietojen hyödyntäminen jatkossa yhä enemmän erilaisissa yhteiskunnan toiminnoissa ja palveluissa asettaa korkeita vaatimuksia tietojen luotettavuudelle ja järjestelmien toiminnalle.

Toimenpideohjelman jatkovalmistelu

Valiokunta pitää hyvänä, että selonteossa on asetettu paikkatietojen hyödyntämisen kehittämiselle kunnianhimoiset tavoitteet. Saadun selvityksen mukaan jo parhaillaan valmisteilla olevan toimenpideohjelman valmistelulla tulee kuitenkin olemaan keskeinen merkitys selonteon vaikuttavuuden kannalta. Valiokunta katsoo, että asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaatii myös kunnianhimoisia kehittämistoimenpiteitä. Kehittämistoimia määritettäessä tulee kuitenkin arvioida tarkkaan myös niiden vaatimat resurssitarpeet ja samalla arvioida, miten nämä resurssit järjestetään.

Valiokunta katsoo, että myös ajoneuvojen sekä ajoneuvojen toiminnasta että ympäristöstä keräämän tiedon jatkohyödyntämiseen tulisi etsiä jatkossa keinoja. Ajoneuvovalmistajilla on tällä hetkellä olemassa omia järjestelmiä, mutta jatkossa tulee löytää keinoja hyödyntää tätä tietomassaa myös laajemmin muihin tarkoituksiin. Saadun selvityksen mukaan lähitulevaisuudessa paikkatietojen avulla ja automaation lisäämisellä voi olla mahdollista vähentää merkittävästi liikenneonnettomuuksia ja liikennekuolemia. Valiokunta painottaa myös paikkatietoja koskevaan tutkimukseen panostamisen tärkeyttä jatkossa. Ilmatieteen laitoksen laajoja muun muassa säähän liittyviä tietoaineistoja on mahdollista hyödyntää liikenneturvallisuuden kehittämisessä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että liikenteen palveluista annetulla lailla (320/2017) pyritään avaamaan liikennealan toimijoiden tietorajapintoja uusien palvelujen kehittämisen mahdollistamiseksi. Osa näistä liikennettä koskevista tiedoista on myös paikkatietoja. Toimenpideohjelman valmistelussa onkin tärkeää varmistaa, ettei kehittämistyössä synny päällekkäisyyttä eri lakien ja toimenpideohjelman vaatimusten osalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 10.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen sin
varapuheenjohtaja Markku Pakkanen kesk
jäsen Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk

jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula